

ХРИСТО БОТЕВ „НА ПРОЩАВАНЕ“

САМОЖЕРТВАТА ЗА ОТЕЧЕСТВОТО

Поемата „На прощаване в 1868 година“ представлява въздействаща лирична изповед на героя. Творческото въображение на поета „прекосява“ разстоянието, което разделя бунтовника от най-близките му хора и ни прави свидетели на най-съкровени чувства и стремежи, споделени в прощалния миг.

В най-драматичния момент от своя живот младият патриот определя майката като най-достойна да бъде негова довереница, за да разкрие смисъла на своя завет към братята си и към бъдещите поколения - да продължат борбата му до победен край с неговата всеотдайност към Отечеството и Свободата.

Младият непокорен дух на лирическият герой е непримирим към робството и униженията на човешкото достойнство. Той не може да гледа примирено как погазват светостта на родното му огнище. Чуждият, омразният поробител се чувства господар и притежател на всичко съкровено за младия български патриот. Именно затова ненавистта към потисника, както и обичта към близките хора, а също и обичта към Отечеството, мотивират този непокорен дух да поеме по страшния път на борбата за свобода.

Героят-бунтовник осъзнава, че пътят, който е избрал, е драматичен и опасен. Възможността да загине е напълно реална. Свободата изисква саможертва от веки, който се е посветил на нея. Тя никога не идва даром - свободата трябва да се извоюва с цената на най-скъпи жертви. Това ясно разбира младият родолюбец. В предчувствието си за смъртта той се обръща към майката довереница. Тя единствена може да го разбере и да прости за страданието, което ще ѝ причини със своята гибел. Смъртта му обаче ще бъде „смърт юнашка“, осветена от героичния подвиг в името на най-възвишения идеал - свободата на Отечеството. За младия и непокорен българин е въпрос на чест и човешко достойнство да се посвети с цялото си сърце на този възвишен идеал. Само той дава истински смисъл и цел на живота му. В името на този идеал е готов на саможертва.

Лирическият герой възприема смъртта като „смърт юнашка“, защото е в името на правдата и свободата на един цял народ. Неговата смърт е жертвата му пред олтара на свободата за неговия народ и за най-близките на сърцето му хора. Тя е отричане от личното щастие, защото младият борец разбира, че не може да бъде щастлив, когато народът му страда поробен. Смъртта не е страшна, когато е осмислена като достоен край на един героичен път, изпълнен с подвизи:

*аз вече пушка нарамих
и на глас тичам народен
срещу врагът си безверни.*

Бунтовникът носи „сърце мъжко юнашко“, което не познава страха от смъртта. Той обрича младия си живот на Отечеството като истински патриот и син на родината - България.

Чрез участието си в мъжествената борба за свобода лирическият герой утвърждава връзката със славните традиции на своите прадеди и защитава националната си чест и достойнство:

*Там аз за мило, за драго,
за теб, за баща, за братя,
за него ще се заловя
пък... каквото сабя покаже,
и честта, майко, юнашка!*

Саможертвата на героя няма да е напразна, ако тя стане пример за подражание. Затова той моли своята майка да възпита братята му като него да бъдат, да помнят делото му и да поемат по неговият път - „силно да любят“ отечеството и да

ненавиждат враговете на народа. Да бъдат като него непримирими и свободолюбиви. Завещава им своята всеотдайност в борбата. Той вярва, че споменът за саможертвата му ще бъде съхранен в паметта на онези млади български синове, в които гори същият неукротим стремеж към свобода.

Лирическият говорител представя трагичната картина на своята гибел, очертана във въображението му като възможна, но не, за да разколебае решителността си за борба, а за да даде ясна и реалистична представа за славния, но страшен път, който е избрал. Контрастът черно - бяло засилва въздействието на картината. Тя трябва да запали огъня на омраза и обич - двете полюсни чувства в сърцата на младите последователи в борбата:

*...да помнят, мене да търсят:
бяло ми месо по скали,
по скали и по орляци,
черни ми кърви в земята,
в земята, майко, черната!*

Волята за борба срещу поробителя ще насочва и ненавистта към него:

*и дето срещнат душманин
със куршум да го поздравят,
а пък със сабя помилват...*

Саможертвата на героя е осмислена като неизбежна необходимост по пътя към жадуваната свобода. Мъжественият му дух е непоколебим, когато се решава да принесе младия си живот пред олтара на най-святото за всеки човек - свободата. Така смята той, че трябва да сторят и неговите „братя невръстни“. Затова настоява майката да ги възпита така, че като пораснат, „като брата си да станат“. Те са тези, които, осъзнали потребността от свобода, ще отстояват достойнството и духа на българския народ. Те трябва да изведат до победен край борбата, за да могат Отечеството и народът ни да се наредят до другите свободни народи. В това е смисълът на поетичното послание на Христо Ботев.

Героичната смърт в поетичната представа на Ботев се свързва естествено с безсмъртието. Чрез песента ще бъде прославен подвигът:

*...моята песен юнашка -
защо и как съм загинал
и какви думи издумал
пред смъртта и пред дружина...*

Признанието за героичната саможертва ще бъде и част от народната памет:

*... аз може млад да загина...
Но... стига ми тая награда -
да каже нявга народът:
умря, сиромас, за правда,
за правда и за свобода...*

Мисълта за това признание вдъхновява бунтовника в борбата, чийто път е „страшен, но славен“. Най-съкровената му мечта е неговият безсмъртен подвиг да осветява пътя на народа му към свободата.

„На прощаване“ е творба, създадена върху автобиографична основа. В нея се съдържа прозрението за бъдещата гибел на самия поет. Тази героична смърт обаче е начало на неговото безсмъртие в паметта на следващите поколения, които оценяват смисъла на една възвишена саможертва в името на най-голямото благо за хората - свободата.